

O STATEČNOSTI A ODVAZE

s Janem Hanákem, knězem a Brňanem

Otec Hanák je nejen farářem v Bohdalicích, malé vesničce kousek za Brnem, ale také televizním i rozhlasovým dokumentaristou, spolupracovníkem některých moravských divadel, neformálním farářem

brněnských divadelníků. A protože mu dává smysl podílet se i na veřejném životě, stal se jedním ze zakladatelů Poutě smíření.

Dočetli jsme se, že chystáte televizní dokumentární seriál Zakázaný Bůh. O čem to bude?

Seriálem se vracíme do čtyřicetiletí bolševika, ale díváme se na ně z hlediska dnešní doby. Současná společnost si sama se sebou mnohdy neví rady. Nemá představu, jaká je její identita. My měli pocit, že když se podíváme na silné příběhy lidí z této nedávné minulosti, můžeme jí pomoci tu identitu objevit. Zvolili jsme příběhy křesťanů, ne proto, aby vznikl náboženský pořad, ale proto, že vnímáme, že naše kořeny jsou v první řadě křesťanské. Mnoho lidí, kteří se stavěli a staví dodnes proti totalitě, vycházejí z těchto hodnotových postojů. Příběhy v dokumentech jsou hodně o odvaze a statečnosti. Pochopili jsme ale, že hranice mezi hrdinstvím a zbabělostí je hodně tenká. Nikdo se nenarodí hrdinou, nebo zbabělcem. Dáváme důraz na neznámé osudy, ale občas vytáhneme i ty známé. Třeba kardinála Tomáška, který je pro nás zajímavý tím, že se biskupem stal v podstatě ve shodě s tehdejšími režimem, ale postupně se z něj oprávněně stala ikona boje proti němu. V jeho příběhu sledujeme ten vývoj. Chceme se na něj dívat očima dlouholeté vrátné na pražském arcibiskupství, což je velmi zajímavý úhel pohledu.

Co je tedy podle vás odvaha?

Boží dar! :-)

Pronásledování už nezažíváme, jakou odvahu potřebujeme dneska?

Odvaha hlavně není nic, co člověk dosáhne, udělá si čárku a jde dál. Tak se musí žít setrvale. Někdo může říct, že odvážný je ten, co riskuje, hraje vabank. Pro mě je ale důležitá motivace, proč to dělá. Třeba vylézt na vysokou horu, abych tam někoho zachránil je podle mě odvaha, ale vylézt tam jen proto, abych se překonal, to už je sporné. Být odvážný zna-

mená riskovat, třeba i život nebo postavení ve společnosti, ale důležité je, proč to dělám. Pro dobro? Pro pravdu?

Při svátosti smíření mám pro mnoho lidí takovou jednoduchou otázku „Proč?“. Protože když si na ni odpovíme, dojdeme k motivaci svých činů. Musí moc dobře vědět, proč to dělá, musí být vnitřně poctivý. Neznamená to ale, že si tak nějak udělám pravidla sám pro sebe, musím ctít pravdu a nelhat si. Víte, co je typické pro dospělost? Ten okamžik, kdy život přestanu vnímat jako dar, který jsem dostal pro sebe, a začnu ho vnímat jako dar pro druhé. A toho se nedosahuje jen věkem.

Existuje nějaká speciální chlapská odvaha?

Moji identitu samozřejmě určuje to, jestli jsem muž nebo žena, ale není to jediné měřítko. Nemůžeme říct, že lidstvo se dělí na dvě půlky, z nichž jedna je empatická a druhá arogantní. Že muž přináší oheň do jeskyně, a tam ho udržuje žena. My muži bychom neměli podléhat tomu, abychom potlačovali sílu, která v nás je. Ale také není možné, v reakci na rozmělněnost naší doby, kdy ni-

kdo pořádně neví, kým je, říct, že se vrátím k takzvaně tradičnímu mužství a bouchnu pěstí do stolu a budu se snažit vládnout. Říkávalo se, že muž je hlavou rodiny a žena tím krkem, co s ním kroutí. To je obojí špatně. Obojí je snaha vládnout. Můj známý, Aleš Kubiček, továrník a svým založením filozof, říká, že problém ve vztazích nebo v manželství je v tom, že partneri řeší, v jaké chvíli má jeden či druhý vládnout, rozhodnout. Jenže skutečné řešení je v pochopení, že mají ve stejné situaci jeden druhému sloužit. U mužů to znamená krom jiného sloužit touto svou silou.

Kde a jak tu sílu a odvahu najít?

Každý člověk, ale tady se bavíme hlavně o klucích, musí dospívat skrz objevování, poznávání sebe sama. Ono je to dost odvážné, nahlédnout do sebe samého a se sebou samým též bojovat. Či s něčím naopak přestat zbytečně bojovat. Ale ani jedno z toho ne ze slabosti, ale právě proto, že jsem silný. Muž se nesmí své síly bát, nesmí si říct: „Zapomenu na ni, abych někomu náhodou neublížil.“ Mám kamarády, manžele se dvěma dcerami. Murat je muslim, Eva židovka a dost emancipovaná žena. Když jsem o nich točil dokument, řekla mi: „Víš, já potřebuji muže, o kterého se můžu opřít.“ A takovou oporou nedokáže být muž agresivní, ale ten, kdo se svou sílu naučí ovládat.

Kluci často vyrůstají jen s maminkami, kde vzít vzor a hledat mužství?

Já téměř neznám člověka, který by vyrůstal v ideálních podmínkách. To, co popisujete, je i můj příběh. V mých patnácti letech tatínek odláhl z rodiny, a přestože jako puberták s rodiči bojujete, tak je i potřebujete. Já měl dar, že v tu dobu do mého života přišli dva skvělí kněží Pavel Posád a kapucín Pavel Uhřík, a zastali tu otcovskou roli. O tomhle můžu

podávat svědectví. Důležité je necítit se méněcenný a vycházet z toho, co je, a marně nehladat, co není. Mají, co mají, dobrou mámu, dobré strýce, učitele, staršího brácha a snad i dobré otcovské kněze. Vždyť o tom jsou celé dějiny spásy, že Bůh nabízí stále nové a nové cesty lidem, kteří ve svém životě něco pokazili nebo ztratili. Člověk na světě přichází dokonalý, Bůh to tak chtěl. Sta-

poválečném odsunu brněnských Němců je projev jistě statečnosti. Jak to bylo?

Na sklonku roku 2014 svolal Tomáš Mozga, velmi duchaplný člověk, o kterém se bohužel už téměř nemluví, tedy Tomáš svolal schůzku s Jarkem Ostrčilíkem, který tehdy už asi osm let pořádal vzpomínkové pochody smrti z Brna do Pohořelic, a taky se mnou. A začal,

ne se, že se časem něco pokazí, ale je třeba brát sílu z toho, že jsem vznikl jako dobrý.

Kdy jste vy sám musel projevit odvahu?

To bych o sobě neuměl říct, ale obecně, jak člověk roste, přicházejí různá období a jedním z nich je raná dospělost, kdy člověk dělá velká rozhodnutí bez ohledu na důsledky. Proto se člověk žení a vdává, nebo vstupuje do semináře v tomhle věku, kdy nedohlédne dosah toho rozhodnutí. A to je velký druh odvahy, dát slib, udělat rozhodnutí. I s tím rizikem, že si namelu. Jinak je ze života jen přežívání. My kněží (krom jiných) jsme slíbili čistotu, chudobu a poslušnost. Někteří lidi si myslí, že největší trápení máme s tím celibátem. A já jim říkám: „To teda nevíte nic o poslušnosti!“ Může se stát, že po knězi jeho biskup chce věc, se kterou nesouhlasí, nebo se mu zdá hloupá. Je důležité si o tom spolu promluvit, ale když na tom jeho biskup trvá, udělá, co po něm biskup požaduje. Ale samozřejmě, aniž by při tom popřel svou svobodu, to nesmí nikdy. Stejně nakonec záleží na každém, jak žije svůj život a jak pracuje s motivy, které mu do života přicházejí, zejména s těmi, které si nevymyslel a které nechce. Mně vždycky přineslo užitek moc si nekonstruovat život. A nebát se narazit. To mě často posunulo dál.

My ale myslíme, že organizovat Poutí smíření k ukončení letité česko-německé nevraživosti po krvavé válce a krvavém

rát, a protože doba byla těhotná touto myšlenkou, oni to plně akceptovali a nápad se rozvinul do nevídaných rozměrů. Město zvalo na Poutí smíření krom jiných přeživší účastníky toho pohořelického pochodu smrti. A to mělo samozřejmě úplně jinou váhu, než kdybychom je pozvali jen my tři. Když jim došla pozvánka na hlavičkovém papíře města Brna, tak mnozí plakali. Když jsme tehdy přišli z Pohořelic do Brna

na Mendláky (šlo zhruba tisíc lidí a není to kousek, je to 32 km), byli na místě i velvyslanci a taky Berndt Posselt ze sudetoněmeckého krajanského sdružení. On se dlouho neúspěšně snažil, aby ze stanov sdružení zmizelo, že požadují navrácení majetku. Zamýšlel nahradit ten požadavek větou, že se na základě této historické zkušenosti chtějí zasazovat za práva všech vyháněných po celém světě. Díky Pouti smíření a tomu, co všichni společně v Brně zažili, se mu to podařilo. Ostatní to přijali. Ve večerních zprávách německé veřejnoprávní televize ARD ten den byla za moderátorem mapa se zvýrazněným Brnem mezi Vídní, Prahou a Berlínem a já si říkal, že se na jeden den Brno stalo hlavním městem střední Evropy.

Což může být inspirující pro každou, jakkoliv velkou či malou komunitu, aby dobrou myšlenkou měnila svět.

Za rozhovor děkuji Helena a Zbyněk.

JAN HANÁK

Kněz, dokumentarista.

Farář malého venkovského společenství na jižní Hané a s jistou nadsázkou i tří brněnských divadel.

Studoval teologii, žurnalistiku a sociologii.

Natočil několik publicistických cyklů, např. Tančící skály s knězem a biologem Markem Orko Váchou, většinou v produkci České televize a Českého rozhlasu.

Moderuje debaty v divadle Husa na provázku a snaží se být občansky aktivní.

Patří například k myšlenkovým tvůrcům brněnské Poutě smíření.

